

Випуск 8. – (pp. 280 – 298). «Formuvannia tsinnisnykh orientatsii yak chynnyk moralnosti doshkilnykiv u suchasnomu sotsioprostori». [in Ukrainian].

УДК 159.922.27:37.017.924,316.752

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ ДИТИНОЮ СОЦІАЛЬНО ЗНАЧИМИХ ЦІННОСТЕЙ

Федорчук О. І.,

**науковий співробітник лабораторії психології дошкільника,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України**

В статті піднімається питання ролі дошкільного дитинства в процесі становлення особистості, визначаються основні характерні особливості соціальної ситуації розвитку, що сприяє виникненню якісних новоутворень у дитини старшого дошкільного віку. Виявлені основні соціальні фактори що сприяють процесу дегуманізації дитячої свідомості.

Ключові слова: дошкільне дитинство, соціальна ситуація розвитку, ціннісні орієнтації, чинники впливу.

ФЕДОРЧУК Е.И. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПРИНЯТИЯ РЕБЕНКОМ СОЦИАЛЬНО ЗНАЧИМЫХ ЦЕННОСТЕЙ

В статье поднимается вопрос о роли дошкольного детства в процессе становления личности, определяются основные характерные особенности социальной ситуации развития, которая способствует возникновению качественных новообразований у ребенка старшего дошкольного возраста. Выявлены основные социальные факторы способствующие процессу дегуманизации детского сознания.

Ключевые слова: дошкольное детство, социальная ситуация развития, ценностные ориентации, факторы влияния.

FEDORCHUK H.I. PSYCHO-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ADOPTION OF A CHILD SOCIALLY IMPORTANT VALUES

The article raises the question of the role of pre-school childhood in the process of becoming a personality, defines the main characteristic features of the social situation of development, which contributes to the emergence of quality neoplasms in a child of senior preschool age. The main social factors that contribute to the process of dehumanization of children's consciousness are revealed.

Key words: Preschool childhood, the social situation of development, value orientations, factors of influence.

Постановка проблеми. Бурхливі зміни в житті суспільства поступово спровокували деформацію системи цінностей, знецінення проблеми морально-духовного розвитку зростаючого покоління. Вже це робить актуальними проблеми гуманізації життя суспільства загалом і зокрема духовного розвитку підростаючого покоління, поля цінностей, яким насичена соціальна ситуація розвитку дитини у сензитивний період становлення фундаменту самодостатньої особистості.

В процесі опанування дитиною науки життя одне з центральних місць займають осмислюванні дитиною базові соціально значимі цінності. Накопичення соціального досвіду та перетворення загальноприйнятих цінностей у значимі для самого дошкільника цінності процес тривалий, непростий і здійснюється під перехресним впливом значимих чинників.

Психолого-педагогічними науковими дослідженнями переконливо доведено визначальну роль сім'ї у створенні розвивального середовища для реалізації особистісного потенціалу дитини (В. Котирло, С. Ладивір).

Переваги сімейного виховання відомі: яскраво виражений емоційний характер взаємин дитини з рідними, діапазон зустрічей з оточуючим світом, характер контактів з членами родини. Щоправда, результати виховного впливу залежать від рівня реалізації цих переваг, від ціннісних орієнтацій батьків у вихованні дошкільнят. Говорячи про переваги родинного виховання, варто зауважити, що одним із дієвих засобів виховання дошкільника є приклад близьких дорослих. Сила прикладу ґрунтується на природній схильності дітей дошкільного віку до наслідування, повторення дій і вчинків тих, з ким вони взаємодіють. Діти з раннього віку навчаються копіювати всі дії мами і тата, ще не вміючи їх аналізувати чи оцінювати. Зрозуміло, що і дієвість цього засобу соціалізації дитини залежить від батьків, від їх усвідомлення значимості даного чинника.

До значимих чинників виховного впливу сім'ї відноситься і оцінка батьками різних проявів дитячої поведінки в ситуаціях внутрісімейної взаємодії. Загалом прийнято вважати, що оцінка дій чи вчинків дитини батьками допомагає осмислювати добро і зло, красу і потворність, чесність і брехню тощо.

Виклад основного матеріалу статті. Дитина народжується як суспільна істота і з кожним кроком свого життя усвідомлює свою приналежність до суспільства через розвиток відношення до світу, людей і самої себе. Всі ці відношення пред'являє дитині саме соціальне середовище, яким для дошкільного віку є сім'я. Сім'я для дитини, родинний мікроклімат і є тим соціальним середовищем, де вона осмислює і засвоює базові соціально значимі норми і правила співжиття.

Гармонійно взаємодіяти з людьми, уникати непорозумінь і розуміти кожного здатна лише та особистість, яка має чітко сформовані ціннісні орієнтації. Синдетивним віковим періодом для їх становлення є дошкільне дитинство. Виступаючи регуляторами поведінки, загальнолюдські цінності відіграють важливу роль у процесі становлення особистості дошкільника, стимулюючи її до самовизначення та самоствердження. Однією з найважливіших властивостей дошкільного дитинства як визначального періоду формування особистості, є усвідомлення дитиною своєї унікальності, самостійності, появою якісного новоутворення усвідомленого «Я» дитини і потреби діяти самостійно. Наступним досягненням дошкільника є закладання нових, внутрішніх інстанцій – любові, доброти, совісті тощо.

Дошкільний вік характеризується своєю специфічною та неповторною соціальною ситуацією розвитку, в якому найбільшу значимість і впливовість для дитини має дорослий. У соціальних відносинах, у взаємодії дитини і дорослого – джерело процесу розвитку дитячої особистості. Дитина має максимальну потребу у дорослому. Сама ситуація життя дитини в сім'ї і породжує діяльність безпосереднього емоційного спілкування дитини з батьками, де предметом діяльності є інший, що і є суттю спілкування (М. Лісіна).

Будучи предметом діяльності, дитина набуває досвіду впливу на дорослого, досвіду взаємодії з ним. Це і розвивальна ситуація для прояву власної активності дитини. Передова психолого-педагогічна наука і практика довели, що в період дошкільного дитинства розпочинається активний процес набуття дитиною базових соціально значимих цінностей шляхом прийняття, переживання та осмислення в поведінці оточуючих близьких дорослих (в першу чергу батьків) сповідуваних ними цінностей (любові, добра, краси, віри, честі). Осмислення поглиблюється і збагачується власним досвідом дитини в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з близькими дорослими.

Звичайно, це лише фундамент духовного зростання самодостатньої особистості, перші кроки самовиховання і самовдосконалення. І його перші кроки дитина робить в сім'ї, міцно тримаючись за руки мами і тата. Тому слова, дії і вчинки батьків слугують мірилом всіх цінностей дитини в дошкільні роки.

Особистість становить собою єдність мотиваційно-потребової сфери, системи соціальних ролей і самосвідомості як сутності психічного явища. Особистість дитини формується у взаємодії з іншими особистостями. З перших років життя дитина шляхом наслідування засвоює ролі оточуючих близьких дорослих, їх жести, рухи, дії, слова – і тим самим стає особистістю. В цьому процесі дитина відкриває для себе і себе саму, формується «Я»

дитини, наповнюється рольовими діями, суб'єктним смислом взаємодії. Дошкільник поступово засвоює в родинному колі моделі рольової поведінки як віддзеркалення життєвого сценарію сім'ї. У впродовж всього дошкільного дитинства смислове наповнення життєвих ролей родинного соціального оточення лишатиметься важливим компонентом у вибудовуваній картині світу дитини і керуватиме поведінкою в адекватних ситуаціях.

Первісне усвідомлення себе як активного діяча відбувається в кожній дитині з 2-х до 3-х років, коли вона домагається самостійності на рівні своїх «хочу» і «можу». Це і є початок самосвідомості власного «Я». З'являються нові мотиви поведінки, зароджується усвідомлення дитиною себе як суб'єкта дії.

Поступово, крок за кроком, в процесі взаємодії з оточуючим в сімейному полі в різних життєвих ситуаціях імпульсивні ситуативні мотиваційні дії дошкільника стають все більш стійкими, цілеспрямованими.

Дієвими чинниками слугують базові потреби дитини – потреба дорослішання і прагнення самостійності, свободи, потреба в самореалізації і самоствердженні. Здебільшого це є процес наслідування зразків поведінки дорослих, а згодом і однолітків.

Сучасним старшим дошкільникам, за умов сприятливої соціальної ситуації розвитку в умовах виховання в сім'ї, перш за все притаманне осмислене наповнення свого «Я» як внутрішня позиція самостварення. Дитина здатна осмислити нові форми соціальних відносин – суспільно ціннісних і значимих для себе, для свого самоствердження в близькому оточенні.

Доведено, що вже на ранніх етапах онтогенезу, дитина спроможна виявляти себе суб'єктом діяльності, коли наполегливо спонукає дорослого до бажаної взаємодії (В.Котирло, М.Лісіна).

І вже з цього періоду розвивальний потенціал «Я» дитини постійно зростає. В родинному колі це знаходить вияв в розвитку просоціальних мотивів поведінки в проявах чуйного ставлення до близьких дорослих. Формування просоціальних мотивів і перебіг позитивних емоційних переживань дитини тісно пов'язані зі стилем керівництва з боку дорослого: наскільки вона є повноправним учасником спільної діяльності, який рівень її свободи, можливості вияву самостійності та ініціативи.

Системними дослідженнями науковців лабораторії психології дошкільника підтверджено, що саме у форматі суб'єкт-суб'єктних взаємин спілкування дорослого з дитиною активно взаємодіють всі чинники дієвості емоційно-чуттєвої сфери дошкільника. Це і є оптимальною соціальною ситуацією для оволодіння дитиною мовою почуттів як засобом взаємодії з

оточуючими. Важливо підкреслити роль розвитку почуттів дитини в гармонійному визріванні дитячої особистості.

Так старший дошкільник оволодіває здатністю випереджаючого відображення ціннісних смислів і на цій основі свідомою цілеспрямованою регуляцією поведінки.

Вже попереднього аналізу достатньо, щоб виділити як значимий чинник соціального дозрівання дитини її розумовий розвиток. Джерелом зародження когнітивних новоутворень є соціальна взаємодія малюка з близьким оточенням. За Л. Виготським, середовище є джерелом розвитку по відношенню до вищих психічних функцій. Виникаючи як форма колективної поведінки дитини та співпраці з іншими людьми, вони і стають згодом індивідуальними функціями дитини, як важливим компонентом процесу привласнення суспільного досвіду в системі «дитина – дорослий».

Зрозуміло, що і діти по-різному осмислюють життя, по-різному емоційно відгукуються на життєві ситуації і вибудовують власні оцінні судження. Вони формуються в процесі взаємодії дитини зі світом, збагачення уявлень і образів їх властивостей, смислових зв'язків і значимості для людини. Звідси і витікає ціннісне значення і адекватне ставлення до предметів і явищ оточуючого світу. Це і є ціннісні уявлення у свідомості дитини. Важливу роль у формуванні цих уявлень відіграє уява, яка в старшому дошкільному віці і є провідним якісним новоутворенням.

Так, свого часу Л. Виготський наголошував на трьох шляхах створення психологічного засобу: привласнення, наслідування і творення. І вибудовується цей процес за схемою дії уяви: коли цілі «правильно» схоплюються раніше частин, які згодом розгортаються. Уява, як відомо, породжується в процесі діяльності, виникаючи в результаті привласнення гри, як власне гра, «перенесена в голову людини» (Е. Еріксон).

Спостереження підтверджують залежність характеру емоційного ставлення дитини до дорослих від особливостей дієвості морально-етичних уявлень і рольової позиції дитини у спільній діяльності.

Діє закономірність, за якою внутрішнє, психічне діє через зовнішнє і тим самим себе змінює. Психологами доведено, що дитина завжди здатна привласнити засіб, спосіб поведінки, звичайно на рівні своїх вікових і індивідуальних можливостей. Завдання полягає лише у грамотному психолого-педагогічному супроводі цього процесу з боку виховуючих дорослих. І він має бути побудованим у спосіб, коли дитина, як суб'єкт діяльності має свободу вибору і мети, і способу дії, керуючись власним досвідом і мотивом. Це, за висловом Г. Костюка, і є саморозвиток.

Грамотне врахування неповторної індивідуальної цілісності дитини, її зони актуального розвитку слугуватимуть запорукою успіху процесу становлення особистості в різних індивідуальних варіантах (Д. Ельконін, В. Давидов, С. Максименко).

Однією з умов, яка б забезпечила оптимальний розвиток дитини є необхідна соціальна ситуація розвитку, що являє собою відповідне поєднання внутрішніх процесів та зовнішніх умов. Соціальна ситуація розвитку властива усім віковим етапам життя, відрізняючись характерними особливостями, визначаючи тип особливих відносин дитини з людьми, які її оточують, відображаючись у переживаннях дитини.

Вперше використавши поняття соціальна ситуація розвитку Л.Виготський зазначив, що саме вона обумовлює спосіб життя дитини, його соціальне буття, впливаючи на виявлення нових властивостей особистості [1]. Саме соціальна ситуація сприяє виникненню якісних новоутворень. Гуманістичні принципи виховання мають сприяти забезпеченню унікальності та своєрідності феномену дитинства а також допомогти дитині оминати зону дискомфорту при переході у нову соціальну ситуацію розвитку [3].

Нажаль навіть у системі освіти превалює думка, що першим педагогом дитини є вихователь дитячого садка: готує дитину до школи, вчить хорошим манерам, можливо навіть стає старшим другом. Досить часто процес виховання для батьків дошкільника мотивується лише питанням відповідності 6-річної дитини шкільним стандартам: комплектуючи необхідний багаж формальних знань дорослі фактично «нехтують емоційною і загалом особистісною сферою, коли формальний, непережитий досвід не забезпечує емоційного комфорту, уваги до особистості, і є головною причиною недостатнього рівня соціальної зрілості більшості сучасних шестирічок» [2]. На думку С.Ладивір цим пояснюються часті прояви агресії у дітей дошкільного віку, тривожності, що у майбутньому може мати більш сумні наслідки. Доки соціальні контакти дитини обмежуються переважно родинним колом агресивність майже не диференціюється як особистісна риса характеру. Складовою структури особистості вона стає вже у підлітковому віці, спрямовуючись на об'єкти, що спричиняють фрустрацію [4].

Перші роки життя ніби вважаються такими, коли дитина ще не усвідомлює норми взаємин в соціумі. Проте це роки чи не самого інтенсивного дозрівання і розвитку, з яскравим виявом пластичності і научуваності дитячої психіки, що, в свою чергу, вимагає повноцінного смислового наповнення життєдіяльності дитини.

Природа дитини стабільна, незмінна, змінюються умови життя, змінюється соціальний досвід, в якому пробуджується дитяча особистість.

Виділяється певна категорія батьків, які не здатні слідувати порадам психологів, вихователів, лікарів, але готові повірити, що це важливо для щастя їх дітей. Здебільшого вони готові передати відповідальність за виховання дітей суспільним виховним закладам, покійно виконуючи будь-які доручення педагогів ДНЗ по організації життєдіяльності групи. Власних дітей спонукають бути слухняними та поважно ставитись до вихователів.

Деякі батьки готові перенести рівень відповідальності за виховання дитини освітнім закладам, соціальному оточенню і ЗМІ. Щось схоже на самозахист дорослих в ситуаціях, коли поведінка дитини їх турбує, дратує, викликає спротив, а здатність до самоаналізу відсутня. Такі дорослі активно включаються в обговорення проблем суспільного виховання, відсторонюючись цим від проблем сімейного оточення та його впливу на поведінку дитини в соціумі.

Разом з тим, в індивідуальних бесідах, в обговоренні спостережуваних ситуацій взаємодії дітей з однолітками, дорослі здатні погодитись з думкою про важливість спілкування дитини з близьким дорослим особливо в питаннях осмислення дитиною правил в рамках самоствалення. Проте пасивність батьків перемагає на користь "довіри" до системи суспільного виховання.

Сучасні родини характеризуються деформованими стосунками дітей та дорослих: прогресує процес руйнації відповідального ставлення батьків до дітей, у дитячо-батьківських стосунках не сформувалось ставлення до дитини як до суб'єкта стосунків, а відтак відсутня довіра до дитини, серйозне та відповідальне ставлення до етапів її дорослішання. Спілкування дорослих з дітьми перестає входити в коло соціально-значимого, що негативно впливає на процес соціалізації дитини.

Дитяча особистість перебуває під постійним впливом різних соціальних факторів. Елементи дорослої культури є саме таким фактором, який сприяє процесу дегуманізації дитячої свідомості. Такими елементами є ненормативна лексика, дорослі ігри, жарти, жаргон, пісні з проявами низького рівня культури, анімація та художні фільми для дорослих, зі сценами прояву насильства, жорстокості. Варто звернути увагу і ще на один виявлений нами факт. Для більшості сімей з авторитарним і ліберально-демократичним стилем виховних впливів притаманне так зване лихослів'я у присутності дітей і по відношенню до самих дітей. Рідко це доходить до рівня ментального насилля. Здебільшого це просто звичний стиль спілкування, коли в активному словнику легко вживаються слова "брехун", "безсовісний", "тюхтій", "розтяпа", "безрукий", "дурник" тощо. Ці слова вже і

в словнику дошкільнят цих родин. Проте дорослі не надають значимості цьому явищу і навіть вважають, що на дітей це не має негативного впливу.

Сучасна дитина з народження знаходиться в оточенні медіа-ресурсів, які зачасти стають для неї нянею, другом за відсутності заклопотаних батьків, єдиним джерелом інформації. ЗМІ заповнюють весь часовий простір дитини, що призводить до специфічного сприйняття світу, спотворених ціннісних орієнтацій. В процесі тривалого перебування під впливом медіа діти навчаються пізнавати життя через створені на екрані образи, поступово стають залежними від яскравого і бурхливого, легкодоступного світу пригод, розваг, інформації. Діти втрачають інтерес до живої книги: процес читання, слухання швидко втомлює, адже вимагає певних фізичних, духовних та розумових зусиль, до яких дитина не звикла. Лише 20% батьків читають книжки своїм дітям, в окремих випадках цю роль на себе взяли бабусі та дідусі. Вечори сімейного читання відмирають, їхнє місце посіли серіали, мультики, ігрові приставки, різні гаджети.

Опитування показало, що лише 58% батьків контролюють процес контакту своєї дитини з будь-якими медіа-ресурсами: 28% роблять це свідомо, розуміючи шкідливий вплив на дитячу психіку, регламентуючи і фільтруючи при цьому зміст, знаходячи при цьому час для спільних переглядів та обговорень (побаченого, почутого тощо). Із загального числа опитаних сімей лише 30% намагається дотримуватись розпорядку дня (загальні перегляди відсутні, за рідким виключенням, існує лише безапеляційна заборона, при цьому зміст не фільтрується). Інші родини цікавляться контактом своєї дитини з медіа-ресурсами лише у вільний час і за бажанням (випадковий, імпульсивний контроль чи просто бажання згаяти час).

Висновки. Аналіз отриманих результатів проведеного дослідження дає підстави для наступного узагальнення. Про осмислену відповідальність батьків за привласнення дошкільниками соціально значимих цінностей стверджувати не доводиться. Тут і причина в самому смислового наповненні поняття батьківської відповідальності у сучасних батьків. І як тісно пов'язано з цим ставлення дорослих до значимості дошкільного дитинства в процесі соціального дозрівання особистості. Як наслідок – некритичне ставлення батьків до змістового наповнення щоденних, буденних ситуацій взаємин з власними дітьми, в яких саме і виявляються їх ціннісні орієнтації. Саме в таких ситуаціях і змальовує дитина картинки любові, добра, співчуття, турботи у стосунках між близькими і рідними людьми і виходить з ними у широкий соціум.

Варто пам'ятати, що це лише початок оформлення картини світу дитини. І у цьому процесі головна роль відводиться батькам: від них залежить кого їхня дитина бачить в образі значимого дорослого. Саме батьки відповідають за комфортність дитини у повному розумінні цього слова.

Не слід забувати про специфіку дошкільного віку, не поспішати переводити дитину на вищий щабель вимог перш ніж завершиться формування психічних процесів і властивостей, так званих вікових новоутворень, які і мають слугувати фундаментом особистісного розвитку.

Прагнення «стати дорослим» ніби супроводжує дитину з перших кроків життя. І до старшого дошкільного віку це виявляється в особливому інтересі дитини до «дорослого життя», пріоритетним стає особистісне спілкування з близькими дорослими. Дошкільник прискіпливо придивляється до різних життєвих ситуацій, до поведінки її учасників, аналізуючи побачене, задається цілим рядом питань «як?, чому?, навіщо?». Або ж на них знаходить відповідь у авторитетного дорослого або домислює сам на основі власного досвіду. Маємо оптимально використати цей сензитивний період в житті дошкільнят, коли домінуючим є підвищений інтерес до характеру суспільних взаємин, для осмислення і привласнення дитиною норм і правил співжиття в оточуючому світі.

Як стверджував Л. Виготський, психіка дитини розвивається нерівномірно, в кожен віковий період виділяється одна домінуюча психічна функція, яка суттєво впливає на характер всіх інших. Цей період оптимального розвитку для такого новоутворення і має використовувати гуманна психолого-педагогічна наука і практика. Не прогавити цей сензитивний період у психічному розвитку людини, коли закладається центральний стержень внутрішнього світу, де вкорінюються прості людські якості, що і роблять дитину Людиною: любов, добро, дружба, співчуття, взаємопідтримка тощо – надважлива мета дорослих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Психология развития ребенка / Л.С. Выготский. – М.: Смысл; Эксмо, 2005. – 512 с.
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / Богущ А.М., Варяниця Л.О., Гавриш Н.В. [та ін.]; за заг. ред. Н.В. Гавриша; наук. ред. А. Богуща;. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Ладивір Світлана Радість розвитку. Взаємодія дорослого з дитиною / Світлана Ладивір. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

4. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі : монографія. – 2-ге вид. / О.В. Петрунько. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. – 480 с.

REFERENCES

1. Vyigotskiy L. S. (2005) Psihologiya razvitiya rebenka [Child developmental psychology]. Moskva: Smyisl; Eksmo [in Russian].
2. Bohush A.M., Varyanytsia L.O., Havrysh N.V. [ta in.] (za zah. red. N.V. Havrysha; nauk. red. A. Bohusha) (2006) Dity i sotsium: Osoblyvosti sotsializatsii ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku: Monohrafiia [Children and Society: Features of socialization of preschool and primary school age: Monograph] Luhansk: Alma-mater [in Ukrainian].
3. Ladyvir Svitlana (2013) Radist rozvytku. Vzaiemodiia dorosloho z dytynoiu [Joy development. Adult child interaction] Kyiv: Redaktsii hazet z doshkilnoi ta pochatkovoї osvity (Biblioteka «Shkilnoho svitu») [in Ukrainian].
4. Petrunko O.V. (2011) Dity i media: sotsializatsiia v ahresyvnomu mediasredovyshchi : monohrafiia. – 2-he vyd. [Children and the Media: socialization aggressive mediasredovyschi: monograph] Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf» [in Ukrainian].

УДК 159.923:316.62

ПРОГНОСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ПРАВООХОРОНЦІВ

Швець Д. В.,

кандидат педагогічних наук, перший проректор ХНУВС, Харківський
національний університет внутрішніх справ

Важливим напрямком розвитку нашої держави є інноваційний шлях розвитку. У зв'язку з цим особливо актуальним є підвищення інноваційної активності в професійній підготовці майбутніх поліцейських, а саме можливість формування та розвиток інноваційного потенціалу особистості, інноваційної активності майбутніх спеціалістів. Одним з важливих компонентів ймовірності успішності готовності до змін стає механізм, заснований на прогностичній діяльності майбутніх правоохоронців. Доведено, що розвинута антиципаційна спроможність притаманна курсантам з високим рівнем готовності до інноваційної